

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและการให้บริการด้านการตรวจสอบสืบสวนของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้ศึกษาตามแนวคิด ทฤษฎี เอกสารบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎี

การบัญชีสืบสวน (Forensic Accounting) อาจปรากฏในชื่ออื่น เช่น Investigative Accounting หรือ Fraud Auditing เป็นต้น ในประเทศไทยมีผู้ให้ความหมายของ Forensic Accounting ไว้ต่าง ๆ กัน เช่น การบัญชีสืบสวน การบัญชีนิติเวชหรือการบัญชีนิติเวชศาสตร์ เป็นต้น (ศิลาพร ศรีจันเพชร, 2551 : 20)

ตามพจนานุกรมของ Webster คำว่า Forensic มีความหมายเกี่ยวกับเรื่องที่ใช้ในศาลหรือเรื่องซึ่งเป็นที่โต้เถียงกันในที่สาธารณะ (Pertaining to, connected with, or used in courts of law or public discussion and debate) ไม่ว่าจะใช้ชื่อใดก็ตาม นิยามและบริการของการบัญชีสืบสวนนั้นมีความหมายมากไปกว่าการตรวจสอบการทุจริตที่เกิดขึ้นในองค์กรและการตรวจสอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (White-collar Crime)

หน่วยงานต่าง ๆ ในต่างประเทศ (เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร เป็นต้น) ได้พัฒนาและผลิตนักบัญชีสืบสวน (Forensic Accountant หรือ Forensic Auditor) ออกมามากขึ้น ทั้งนี้เพื่อช่วยในการสืบหาป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หน่วยงานดังกล่าว เช่น เอฟบีไอ (Federal Bureau of Investigation) คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (Securities and Exchange Commission) และหน่วยงานจัดเก็บภาษีหรือกรมสรรพากร (Internal Revenue Service) เป็นต้น

ในภาคเอกชน การบัญชีสืบสวนมีบทบาทมากยิ่งขึ้น ซึ่งนอกจากจะใช้ในการตรวจสอบการทุจริตในองค์กรแล้ว การบัญชีสืบสวนยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือของผู้บริหารในการสอบทานข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ การประเมินความเสี่ยง การจัดทำงบประมาณ การประเมินข้อมูลที่จะใช้ในการรวมกิจการและการประเมินสินค้าและบริการของกิจการ เป็นต้น นักบัญชีสืบสวนจะใช้ทักษะทางการบัญชีและทักษะทางการตรวจสอบ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับธุรกิจและวิจรรณญาณในการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพในการปฏิบัติงาน เพื่อคลี่คลายและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

โดยสรุปแล้ว การบัญชีสืบสวน หมายถึง การปฏิบัติงานเพื่อค้นหาหลักฐานและข้อเท็จจริงตามที่ได้รับมอบหมายในสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งมีบทบาทได้ในหลายลักษณะงาน เช่น การสอบสวนหาข้อเท็จจริงกรณีที่เกิดการทุจริตขึ้นภายในองค์กร สอบทานการปฏิบัติตามกฎหมาย และข้อบังคับต่าง ๆ สอบทานระบบการควบคุมภายในเพิ่มเติมจากงานที่ทำโดยหน่วยงาน ตรวจสอบภายในรวมถึงค้นหาข้อมูลหรือเอกสารสำคัญที่ต้องใช้ในศาล เป็นต้น

ผู้สอบบัญชีสืบสวน หรือนักบัญชีสืบสวน (Forensic Auditors)

ผู้สอบบัญชีสืบสวนหรือนักบัญชีสืบสวน หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานเพื่อค้นหาหลักฐานและข้อเท็จจริงตามที่ได้รับมอบหมายในสถานการณ์นั้น ๆ เมื่อเริ่มแรก การตรวจสอบในลักษณะนี้ กระทำกันโดยตำรวจหรือนักสืบ ที่มีลักษณะเป็นการสืบสวนหาข้อเท็จจริง ตามวิธีการของตำรวจหรือนักสืบ แต่เมื่อปรากฏว่าการทุจริตนั้นเกี่ยวข้องกับตัวเลขและรายงานทางการเงิน (บัญชี) ตำรวจหรือนักสืบจึงจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือหรือความร่วมมือจากนักบัญชี ทำให้นักบัญชีและผู้สอบบัญชีเข้าไปมีบทบาท แต่ก็ยังเป็นบทบาทที่ช่วยฝ่ายเจ้าหน้าที่สืบสวนการทุจริต (เสาวนีย์ ลิขณวัฒน์, 2544 : 6)

ลักษณะการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีสืบสวนจะมีความแตกต่างจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาต กล่าวคือ ผู้ตรวจสอบบัญชีสืบสวน ไม่มีสมมติฐานเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ของฝ่ายจัดการ และไม่สนใจว่างบการเงิน ได้จัดทำตามมาตรฐานการบัญชีและมักจะไม่มีแผนหรือวิธีการตรวจสอบที่ชัดเจน หากแต่จะต้องเป็นผู้ที่มีความละเอียดในการสังเกตสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ยึดติดกับกระบวนการที่เป็นระบบมาตรฐานเสมอไป เพราะการทุจริตนั้นไม่มีรูปแบบมาตรฐานอยู่แล้วการทุจริตแต่ละครั้งมักมีลักษณะพิเศษ เพราะผู้ทุจริตทั้งหลายมักจะเป็นนักฉวยโอกาสเมื่อสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมอำนวย คนที่ไม่มีสำนักผิชอบชั่วดีหรือไม่มีศักดิ์ศรี ก็มักจะฉวยโอกาสรวยทางลัด ดังนั้น ศาสตราจารย์ Crumley จึงได้ระบุว่า ผู้ตรวจสอบการทุจริตหรือนักบัญชีสืบสวนนั้นควรจะคิดแบบ “คนโกง” (Think Like a Crook) เพื่อสามารถจินตนาการได้ว่าผู้ทุจริตจะทำอย่างไร จะได้หาทางตรวจสอบให้พบการทุจริตนั้นได้ นอกจากนี้การตรวจสอบการทุจริตยังอาศัยทฤษฎีความรู้ในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านพฤติกรรมมนุษย์ ความรู้ด้านกฎหมาย ความเป็นคนช่างสังเกต อ่านมาก ฟังมากและที่สำคัญต้องกล้าคิดและสงสัยในสิ่งที่ไม่อยู่ในกรอบ (Think Outside the Box) เพราะการเป็นนักบัญชีสืบสวนไม่สามารถตรวจสอบตาม Check List เท่านั้น หากแต่ต้องคำนึงถึงโอกาสที่จะเป็นไปได้ของการทุจริตในทุก ๆ จุด อย่างไรก็ตามการเป็นนักบัญชีสืบสวนก็ต้องมีคุณสมบัติที่สามารถระบุได้อย่างกว้าง ๆ ดังนี้ (เสาวนีย์ ลิขณวัฒน์, 2544 : 9)

1. การตีความหมายของข้อมูลทางการเงิน
2. ความสามารถที่จะระบุปัญหาจากงบการเงิน

3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสืบสวนหาข้อเท็จจริง
4. ความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากหลักฐานที่หาได้
5. การนำเสนอสิ่งที่พบจากการตรวจสอบ (ผลสรุป)

กระบวนการของการบัญชีสืบสวน

โดยทั่วไปลักษณะของงานที่ได้รับมอบหมายให้ตรวจสอบสืบสวน มีขั้นตอนการปฏิบัติงานแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ใหญ่ ๆ ดังนี้ (จิระเดชา วันชูเพลา, 2547 : 32-35)

1. ขั้นตอนการรับรู้ปัญหาและการวางแผนการตรวจสอบ (Problem Recognition and Review Planning)

1.1 การรับรู้ปัญหา (Problem Recognition) ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1.1.1 เข้าพบกับผู้บริหารของกิจการ ระบุถึงปัญหาที่เกิดขึ้นหรือที่อาจจะเกิดขึ้นและติดต่อสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.1.2 ศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่อาจจะมีส่วนร่วมกับการทุจริต

ระบุตำแหน่งในองค์กรของบุคคลนั้น

ค้นหาความรับผิดชอบหรืออำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

สอบทานประวัติส่วนตัว เช่น การศึกษา ประสบการณ์ทำงาน

ติดตามการใช้ชีวิตส่วนตัวที่น่าสงสัยที่อาจเกี่ยวข้องกับการทุจริต (ในกรณี que เห็นว่าเหมาะสม)

1.1.3 สรุปและประเมินข้อมูลที่ได้จากการระบุปัญหาและศึกษาในเรื่องดังกล่าวข้างต้นแล้วพิจารณาว่าจะทำการตรวจสอบต่อไป (ในกรณีที่มีเหตุผลสนับสนุนที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ) หรือยกเลิกการตรวจสอบทุจริต (ในกรณี que เห็นว่าการกระทำดังกล่าวไม่ใช่การทุจริต แต่เป็นเพียงความผิดพลาดหรือความไม่ตั้งใจ)

1.1.4 หากต้องมีการตรวจสอบทุจริตก็จะต้องใช้ทฤษฎีในการตรวจสอบทุจริต (The fraud theory approach) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลที่หาได้

สร้างสมมติฐาน

ทำการทดสอบสมมติฐาน

ปรับแต่งและแก้ไขสมมติฐาน

1.2 การวางแผนตรวจทาน (Review Planning) เมื่อมีเหตุผลสนับสนุนที่ถูกต้อง และเชื่อถือได้ว่าการทุจริตเกิดขึ้น จึงต้องมีการตรวจสอบทุจริต โดยต้องมีการวางแผนตรวจทาน ในเรื่องต่อไปนี้

- 1.2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบ
- 1.2.2 ช่วงเวลาในการทำการตรวจสอบและกำหนดบุคลากรที่ใช้ตรวจสอบ
- 1.2.3 ประมาณต้นทุนทั้งหมดที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

2. ขั้นตอนการรวบรวมหลักฐาน (Evidence Collection)

ในขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนที่ต้องกระทำอย่างพิถีพิถันเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐาน คล้ายคลึงกับการทำงานของตำรวจฝ่ายสืบสวนสอบสวนคดี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพิจารณาว่า หลักฐานที่ได้ในขั้นตอนการรับรู้ปัญหา เชื่อถือได้หรือเป็นการเข้าใจผิด เทคนิคหรือเครื่องมือที่ใช้ เพื่อรวบรวมหลักฐานให้ได้มาอย่างครบถ้วนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ได้แก่ เทคนิคที่ผู้ตรวจสอบ ภายในและผู้สอบบัญชีใช้ในการรวบรวมหลักฐานและเทคนิคเพิ่มเติมจากที่ผู้ตรวจสอบภายในและผู้สอบบัญชีใช้อยู่

เทคนิคที่ผู้ตรวจสอบภายในและผู้สอบบัญชีใช้อยู่ ได้แก่

1. การวิเคราะห์นโยบายของกิจการ
2. การยื่นยันยอด
3. การตรวจสอบเอกสารรายการ
4. การสอบถาม
5. การทดสอบความถูกต้องของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การคำนวณซ้ำ การทดสอบการผ่านรายการ
6. การสังเกตการณ์ เช่น การสังเกตการณ์การเคลื่อนย้ายสินค้า
7. การตรวจสอบทางกายภาพ เช่น การตรวจนับ

เทคนิคเพิ่มเติมที่ผู้ตรวจสอบสืบสวนต้องใช้

1. การตรวจสอบประวัติส่วนตัว เช่น การศึกษา การเป็นหนี้และการใช้ชีวิตประจำวัน(ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล)

2. การสัมภาษณ์หรือสอบสวน

3. ขั้นตอนการประเมินหลักฐาน (Evidence Evaluation)

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เป็นตัวชี้ว่าจำเป็นต้องรวบรวมหลักฐาน หรือสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพียงใด นักบัญชีนิติเวชต้องใช้ดุลยพินิจเพื่อประเมินถึงความเพียงพอ และความชัดเจนของหลักฐานเพื่อสรุปประเด็นในท้ายที่สุด โดยในขั้นตอนนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

3.1 ประเมินความเพียงพอและความชัดเจนของหลักฐาน

3.2 สรุปประเด็นเกี่ยวกับการทุจริต

4. ขั้นตอนการรายงานสิ่งที่ค้นพบ (Report Findings)

ผู้ตรวจสอบสืบสวนต้องเขียนรายงานผลลัพธ์ที่ได้จากการตรวจสอบ โดยรายงานส่วนใหญ่จะประกอบด้วยลักษณะของงานที่ได้รับมอบหมายให้ตรวจสอบ ขอบเขตของการตรวจสอบ วิธีการที่ใช้ตรวจสอบ ข้อจำกัดของขอบเขตและการค้นหาเพื่อตรวจสอบ รวมถึงจะต้องมีตารางและรูปภาพประกอบที่จำเป็น ที่สามารถเป็นสิ่งที่อธิบายได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมสำหรับสิ่งที่ค้นพบและยังรวมถึงหลักฐานอื่นนอกเหนือจากที่อยู่ในรูปกระดาษ เช่น คำให้การของพยาน หรือพยานที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการรายงานผลลัพธ์ที่ได้จากการตรวจสอบสามารถทำได้ในหลายรูปแบบ ไม่มีรูปแบบที่กำหนดไว้ตายตัว

อย่างไรก็ตาม ผู้ตรวจสอบสืบสวนต้องเขียนรายงานในรูปแบบที่แตกต่างไปจากรายงานปกติเพื่อให้ข้อความและเนื้อหาถูกสื่อสารไปยังผู้ใช้รายงานอย่างถูกต้อง โดยไม่เปิดโอกาสให้มีการตีความที่อาจนอกประเด็นทำให้ไขว้เขวได้ นอกจากนี้การรายงานยังสามารถอยู่ในรูปแบบการพูดได้อีกด้วย

ในขั้นตอนนี้แบ่งขั้นตอนที่สำคัญได้ 2 ส่วน คือ

4.1 ออกรายงานสิ่งที่ค้นพบ

4.2 เตรียมตัวเป็นพยานในชั้นศาล

บทบาทของนักบัญชีสืบสวน

ปัจจุบันนักบัญชีสืบสวนมีแนวทางในการปฏิบัติงานกว้างขวางมากขึ้น ไม่เพียงแต่ตรวจสอบการทุจริตที่เกิดขึ้นในองค์กรเท่านั้น นักบัญชีสืบสวนอาจมีบทบาทในการปฏิบัติงานได้ในหลายลักษณะ ดังนี้ (ศิลาพร ศรีจันทพร, 2551 : 21-22)

1. นักบัญชีสืบสวนสามารถปฏิบัติงาน เพื่อค้นหาหลักฐานและข้อเท็จจริงตามลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายในสถานการณ์นั้น ๆ โดยทำงานร่วมกับผู้บริหารในฐานะผู้สนับสนุนงานบริหาร ซึ่งอาจปฏิบัติงานโดยลำพังหรือทำงานร่วมกันเป็นทีม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น เข้าไปช่วยสืบสวนการจ่ายเงินซ้ำซ้อน สืบสวนสินค้าขาดบัญชีที่ผิดปกติ หรือการแก้ไขปัญหาทางบัญชีและการเงิน เป็นต้น
2. นักบัญชีสืบสวนสามารถเข้าไปช่วยผู้บริหารในการสอบทานการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ที่กิจการอาจไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับนั้น เนื่องจากกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ อาจกำหนดสิ่งที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติตามในการประกอบธุรกิจ กิจการบางประเภทดำเนินงานในอุตสาหกรรมที่มีกฎเกณฑ์เข้มงวด เช่น

ธนาคารพาณิชย์และบริษัทที่ประกอบธุรกิจเคมีภัณฑ์(ซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น) ในขณะที่บางกิจการอาจมีเพียงกฎหมายและข้อบังคับทั่วไปที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจนั้น เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและสุขภาพของพนักงานและการจ้างงาน นอกจากนี้ นักบัญชีสืบสวนยังอาจเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพื่อป้องกันการละเมิดกฎหมายและข้อบังคับนั้น นโยบายดังกล่าวอาจรวมถึงการติดตามข้อกำหนดทางกฎหมาย เพื่อให้แน่ใจว่าได้มีการกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติงานไว้สอดคล้องกับข้อกำหนดดังกล่าว รวมทั้งการจัดให้มีระบบการควบคุมภายในหรือระเบียบวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมและกำหนดให้มีการปฏิบัติตามระบบนั้น การจัดเก็บตัวบทกฎหมายที่สำคัญ ซึ่งกิจการต้องปฏิบัติตามสำหรับอุตสาหกรรมนั้น ๆ และการปฏิบัติงานร่วมกับที่ปรึกษาทางกฎหมายเพื่อช่วยในการติดตามดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดทางกฎหมาย เป็นต้น

3. นักบัญชีสืบสวนอาจเข้าไปมีส่วนร่วมในหน่วยงานรัฐบาลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอบทานการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ข้อบังคับ เช่น การสอบทานการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับของหน่วยงานต่าง ๆ ตามโครงการเงินอุดหนุนและเงินช่วยเหลือจากรัฐบาล เป็นต้น

4. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดีความทางกฎหมาย (Litigation) นักบัญชีสืบสวนอาจให้คำแนะนำในฐานะที่ปรึกษา (Consultant) แก่นักกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี คอมพิวเตอร์ ภาษีอากร การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับและการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายใน เป็นต้น

5. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบการควบคุมภายในนั้น นักบัญชีสืบสวนอาจเข้าไปมีบทบาทในการสอบทานระบบการควบคุมภายในเพิ่มเติมจากงานที่ทำโดยหน่วยงานตรวจสอบภายใน ถึงแม้ว่ากิจการแห่งนั้นจะมีหน่วยงานตรวจสอบภายในอยู่แล้วก็ตาม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจในเรื่องต่อไปนี้

5.1 บุคลากรได้รับการฝึกอบรมอย่างเพียงพอ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามระบบการควบคุมภายในที่ได้กำหนดไว้

5.2 ระบบการควบคุมภายในจะสามารถป้องกันความเสี่ยง(หรือการทุจริต) ที่อาจเกิดขึ้น

5.3 ระบบการควบคุมภายในมีต้นทุนที่สูงเกินไปหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับความเสี่ยง (หรือการทุจริต) ที่อาจเกิดขึ้น เช่น วิธีการควบคุมภายในหรือระเบียบวิธีปฏิบัติงานได้กำหนดไว้มีมากเกินไปหรือไม่ ซึ่งส่งผลให้การทำงานล่าช้าไม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

6. นักบัญชีสืบสวนอาจมีบทบาทในการให้คำแนะนำแก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่ล้มละลาย หรือกิจการที่กำลังมีปัญหาด้านการเงินซึ่งอาจให้คำแนะนำถึงกลยุทธ์หรือวิธีปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดกฎหมาย เช่น สอบทานฐานะการเงินของลูกหนี้

(ของบริษัทที่ล้มละลาย) ประเมินราคาทรัพย์สิน วิเคราะห์รายการระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน เป็นต้น ในสหรัฐอเมริกาถึงกับมีสมาคมที่มีชื่อว่า Association of Insolvency Accountant (AIA) เพื่อจัดให้มีการสอบเพื่อให้ได้ใบอนุญาตเป็นนักบัญชีสืบสวนที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบัญชีที่เกี่ยวกับการล้มละลาย (Bankruptcy Accounting) นักบัญชีที่ผ่านการทดสอบจะเรียกว่า Certified Insolvency and Reorganization Accountant (CIRA)

7. นักบัญชีสืบสวนอาจมีบทบาทในฐานะที่เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญในศาล (Expert Witness) โดยอาศัยความรู้และทักษะทางวิชาชีพที่มี

8. นักบัญชีสืบสวนอาจให้บริการอื่น ๆ อีก เช่น เป็นผู้ช่วยทนายความในการค้นหาข้อมูลหรือเอกสารสำคัญซึ่งต้องใช้ในศาล (Discovery Assistance) สืบหาข้อมูลจากตลาดหรืออุตสาหกรรม (Proof of Business Fact) หรือให้คำแนะนำและเสนอแนะกลยุทธ์แก่กิจการ (Development of Strategy) เพื่อแก้ไขปัญหาทางการเงินและการบัญชี เป็นต้น ในส่วนที่เกี่ยวกับบริษัทประกันภัย นักบัญชีสืบสวนอาจเข้าไปมีบทบาทในการสอบทานความสมเหตุสมผลของข้อมูลที่ใช้ในการขอรับเงินประกัน (Insurance Claims) หรือคำนวณผลเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นต้นทุน (Computation of Damage) หรือสอบทานความถูกต้องของใบเสร็จค่ายาที่นำมาเบิก (Medical Insurance) เป็นต้น

ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับนักบัญชีสืบสวน

นอกจากความรู้พื้นฐานที่ได้มาจากการศึกษาในมหาวิทยาลัยแล้ว นักบัญชีสืบสวนควรมีประสบการณ์ทางด้านบัญชี (เช่น การบัญชีบริหาร การตรวจสอบ การควบคุมภายใน การบัญชีภาษีอากร เป็นต้น) และจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ความชำนาญเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง นักบัญชีสืบสวนอาจไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญในทุกเรื่องที่สืบสวน แต่ก็สามารถใช้ความรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับงานของตนได้(ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทีม) โดยทั่วไป นักบัญชีสืบสวนควรมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ

ต่อไปนี้เป็น (ศิลป์พร ศรีจันเพชร, 2551 : 22-23)

1. ความรู้เกี่ยวกับการทุจริต (Fraud Knowledge)

ทักษะสำหรับนักบัญชีสืบสวนที่จำเป็นรองลงมาจากความรู้ทางการบัญชีและการตรวจสอบ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการทุจริต (Fraud Knowledge) ซึ่งอาจเป็นเพราะบริการส่วนใหญ่ของการบัญชีสืบสวนเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการทุจริต นักบัญชีสืบสวนควรมีความรู้และทักษะอย่างเพียงพอที่จะรับทราบสัญญาณเตือนหรือสัญญาณบอกเหตุเกี่ยวกับการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น (Warning Signs หรือ Red Flags) รวมทั้งจุดอ่อนของระบบการควบคุมภายในต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดการความเสี่ยงหรือการทุจริต ความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ให้นักบัญชีสืบสวนสามารถระบุ

ถึงความเสี่ยงหรือการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งประเภทของการทุจริต และ โอกาสที่จะเกิดการทุจริตได้ ซึ่งจะช่วยให้งำหนดวิธีการและขอบเขตของการสืบสวนที่เหมาะสมต่อไป

2. ความชำนาญงานการตรวจสอบ (Investigative Competency)

เนื่องจากการทุจริตมักถูกปิดบังไว้อย่างดี นักบัญชีสืบสวนจึงควรเข้าใจถึงสัญญาณเตือนและจุดอ่อนของระบบการควบคุมภายในว่าจะมีโอกาสก่อให้เกิดการทุจริตได้อย่างไร นั่นคือ นักบัญชีสืบสวนต้องมีความชำนาญงานในการตรวจสอบ มีความช่างสังเกต พินิจพิเคราะห์และมีจินตนาการในการตรวจสอบ (Investigative Mentality) ความชำนาญงานการตรวจสอบนี้จะช่วยให้นักบัญชีสืบสวนสามารถระบุ แยกแยะและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสืบสวนนั้น

3. ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย (Knowledge of Law)

นักบัญชีสืบสวนควรมีความรู้ทั้งกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา เพื่อที่จะได้เข้าใจว่าการกระทำอันไม่สมควรนั้นละเมิดต่อกฎหมายในเรื่องใดและเพื่อที่จะได้วางแผนการตรวจสอบและสามารถระบุประเด็นที่จะสืบสวนได้อย่างเหมาะสม

4. ความรู้เกี่ยวกับหลักฐาน (Rules of Evidence)

หลักฐานที่ได้จากการตรวจสอบอาจมีความแตกต่างจากหลักฐานทางกฎหมาย เนื่องจากหลักฐานที่รวบรวมอาจต้องเป็นหลักฐานทางกฎหมายที่สามารถใช้ประโยชน์ในศาลได้ นักบัญชีสืบสวนจึงต้องมีความรู้ในเรื่องกฎเกณฑ์ของหลักฐานทางกฎหมาย โดยอาจปรึกษาหารือกับทนายความ หรือนักกฎหมายที่อยู่ในทีม เพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะและคุณสมบัติของหลักฐานทางกฎหมายนั้น

5. ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจ (Business Knowledge)

นักบัญชีสืบสวนควรมีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจและอุตสาหกรรมที่กิจการดำเนินงาน อยู่ สภาพเศรษฐกิจ การบริหารงานและวิธีปฏิบัติงานของกิจการ ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจดังกล่าวเป็นกรอบสำหรับนักบัญชีสืบสวนใช้อ้างอิงในการใช้ดุลพินิจเชิงผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่งจะช่วยนักบัญชีสืบสวนในการประเมินความเสี่ยงและการระบุปัญหา รวมทั้งการวางแผนและปฏิบัติงานตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและช่วยในการประเมินหลักฐานการตรวจสอบ

6. ทักษะการติดต่อสื่อสาร (Communications Skill)

บ่อยครั้งที่นักบัญชีสืบสวนต้องทำหน้าที่เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญในศาล เพื่ออธิบายถึงข้อเท็จจริงหรือนำเสนอหลักฐานข้อเท็จจริง ดังนั้น การติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและชัดเจน ซึ่งรวมถึงการจัดทำกระดาษทำการและการนำเสนอรายงาน จึงมีความสำคัญยิ่งสำหรับนักบัญชีสืบสวน นอกจากนี้ นักบัญชีสืบสวนควรมีทักษะในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) เนื่องจากลักษณะของงานต้องมีการติดต่อ สัมภาษณ์และประสานงานกับ

บุคคลต่าง ๆ และควรมีทัศนคติที่เป็นมิตรกับบุคคลที่ถูกตรวจสอบและควรมีความรู้ทางจิตวิทยา เพื่อที่จะเข้าใจถึงสาเหตุของการปฏิบัติไม่ชอบของบุคลากรนั้น

7. ทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Skills)

นักบัญชีสืบสวนควรมีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอ ในระดับที่เข้าใจและสามารถใช้งานได้ อย่างไรก็ดี ในบางครั้งนักบัญชีสืบสวนอาจต้องพิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการตรวจสอบเข้าร่วมในทีม เนื่องจากในบางกรณี ขอบเขตของการบัญชีสืบสวนอาจต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งสภาพแวดล้อมของระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์ดังกล่าวอาจมีผลกระทบต่อวิธีการปฏิบัติงานของนักบัญชีสืบสวน รวมทั้งการพิจารณาความเสี่ยงและการออกแบบวิธีการสืบสวน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานที่ได้รับมอบหมายนั้น

นักบัญชีสืบสวนควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญและความซับซ้อนของกิจกรรมระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์และข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการตรวจสอบในเรื่องต่อไปนี้

7.1 ความสำคัญและความซับซ้อนของการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ในแต่ละระบบงานที่สำคัญ เช่น คอมพิวเตอร์สร้างรายการที่มีสาระสำคัญโดยอัตโนมัติ เช่น คอมพิวเตอร์สร้างรายการที่มีสาระสำคัญโดยอัตโนมัติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบงานอื่น โดยตรงหรือคอมพิวเตอร์คำนวณข้อมูลทางการเงินอย่างซับซ้อน ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบความเหมาะสมอย่างเป็นอิสระได้

7.2 โครงสร้างการจํอองคํการของกิจกรรมระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์

7.3 การมีข้อมูลให้ตรวจสอบ เอกสารประกอบรายการและเพิ่มข้อมูลคอมพิวเตอร์

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและผู้ตรวจสอบสืบสวน

ความแตกต่าง	ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต	ผู้ตรวจสอบสืบสวน
วัตถุประสงค์ในการตรวจสอบ	เพื่อตรวจสอบและแสดงความเห็นต่อการเงินว่าบันทึกรายการถูกต้องตามมาตรฐานการบัญชี	ไม่ได้ตรวจสอบเพื่อแสดงความเห็นต่อการเงิน แต่ตรวจสอบเพื่อค้นหาหลักฐานและข้อเท็จจริงตามที่ได้รับมอบหมายในสถานการณ์นั้น ๆ

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและผู้ตรวจสอบสืบสวน (ต่อ)

ความแตกต่าง	ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต	ผู้ตรวจสอบสืบสวน
วิธีการรวบรวมหลักฐาน	โดยทั่วไปผู้สอบบัญชีจะใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีต่อไปนี้เพื่อให้ได้หลักฐานการสอบบัญชี ได้แก่ การตรวจสอบ การสังเกตการณ์ การสอบถามและการขอคำยืนยัน การคำนวณและการวิเคราะห์เปรียบเทียบ	การได้มาซึ่งหลักฐานของการตรวจสอบ ผู้ตรวจสอบสืบสวนนอกจากจะต้องใช้วิธีการที่ผู้สอบบัญชีใช้อยู่ ยังต้องมีวิธีการตรวจสอบประวัติส่วนตัวของผู้ต้องสงสัยและมีการสัมภาษณ์และสอบสวนอีกด้วย
ลักษณะของหลักฐาน	อยู่ในรูปของเอกสารและการจดบันทึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรายการทางการเงินและบัญชีของกิจการ	อยู่ในรูปของเอกสารและการจดบันทึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรายการทางการเงินและบัญชีของกิจการและหลักฐานอื่น เช่น คำให้การของผู้ต้องสงสัยและพยาน รูปถ่าย เป็นต้น
รูปแบบเนื้อหาและรายงาน	รายงานมีองค์ประกอบพื้นฐาน คือ วรรคนำ วรรคขอบเขต วรรคความเห็นและมีรูปแบบเป็นลายลักษณ์อักษร	รายงานเพื่อสรุปผลถึงสิ่งที่ค้นพบจากการตรวจสอบ จะอยู่ในหลายลักษณะขึ้นอยู่กับงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ และรายงานยังอยู่ในรูปลายลักษณ์อักษรหรือวาจาก็ได้
ความรู้ความสามารถ	ผู้สอบบัญชีต้องมีความรู้ด้านบัญชีและสอบบัญชีเป็นหลัก	ผู้ตรวจสอบสืบสวนต้องมีความรู้ด้านบัญชีและสอบบัญชี ความรู้ด้านกฎหมาย การตรวจสอบบัญชีเชิงสอบสวนและอาชญาวิทยาเป็นหลัก

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่าคุณสมบัติของผู้ตรวจสอบสืบสวนจะมีความแตกต่างจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในด้านความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ สำหรับการปฏิบัติงานตรวจสอบ โดยผู้ตรวจสอบสืบสวนจำเป็นต้องมีความรู้ในหลาย ๆ ด้านมากกว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาต คือ ด้าน

กฎหมายและด้านอาชญาวิทยา ส่วนในด้านการสอบบัญชีก็มีความแตกต่างกันบางส่วน โดยที่ผู้ตรวจสอบสืบสวนต้องมีความรู้ด้านสอบบัญชีที่เน้นในเชิงสอบสวนด้วย ส่วนกระบวนการปฏิบัติงานมีความคล้ายคลึงกันในกระบวนการปฏิบัติงานหลัก โดยจะสามารถจัดกลุ่มขั้นตอนที่มีความคล้ายคลึงกันได้ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ช่วงการปฏิบัติงานคือ การปฏิบัติงานช่วงการวางแผนการปฏิบัติงานช่วงการตรวจสอบและการปฏิบัติงานช่วงการออกรายงาน แต่มีความแตกต่างกันในส่วน

ของรายละเอียดการปฏิบัติงานของแต่ละช่วง (จิรเดชา วันชูเพลา, 2547 : 76) และ สมชาย สุภธาดา ยังได้สรุปคุณลักษณะที่ผู้ตรวจสอบสืบสวน หรือ Forensic Auditors ควรควรมีไว้ 6 ข้อ ดังต่อไปนี้ (สมชาย สุภธาดา, 2549)

1. มีความคิดสร้างสรรค์(Creativity)
2. มีความอยากรู้อยากเห็น(Curiosity)
3. กัดไม่ปล่อย(Perseverance)
4. มีสามัญสำนึก(Common sense)
5. เข้าใจประเด็นทางธุรกิจ(Business sense)
6. มีความเชื่อมั่นในตนเอง(Confidence)

ทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ (กุสุมา ศรีสวัสดิ์, 2552)

ความรู้ หมายถึง ความจำเกี่ยวกับสิ่งที่เคยเรียนรู้มาก่อน ไม่ว่าจะเป็ความจำเกี่ยวกับลักษณะทั่วไป วิธีการ กระบวนการ ลำดับการ โครงสร้าง

ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารความหมายของสิ่งที่เรียนรู้ โดยไม่จำเป็นต้องนำไปสัมพันธ์กับสิ่งอื่น ๆ ได้แก่

1. แปลความ สามารถสื่อความเป็นสิ่งที่เรียนรู้แล้ว โดยวิธีสื่อความหมายอื่น เข้าใจความหมายของความรู้ที่ปรากฏในการสื่อความหมายแบบต่าง ๆ
2. การตีความ สามารถอธิบายหรือสรุปความเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้นั้น ได้
3. การขยายความ สามารถพิจารณาถึงสิ่งที่นอกเหนือไปจากเรื่องที่เรียนรู้ทั้งในด้านโอกาสที่จะนำไปใช้ ผลที่เกิดขึ้น แนวโน้มในโอกาสต่อไป

การระลึกถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาแล้วและรวมถึงการจำเนื้อเรื่องต่าง ๆ ทั้งที่ปรากฏอยู่ในแต่ละเนื้อหาวิชาและวิชาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชานั้นด้วย

โดยสรุปความหมายได้ว่า ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการจำและเข้าใจรายละเอียดของข้อมูลต่าง ๆ ที่บุคคลได้สะสมไว้และถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาตลอดจนสามารถที่จะสื่อความหมาย แปลความ ตีความ ขยายความหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ หลังจากที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ แล้ว

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

นียร อองอาจสิทธิกุล (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การบัญชีสืบสวนในทัศนคติของผู้สอบบัญชี : การบัญชีสืบสวนในประเทศไทย ได้ศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของไทยต่อการมีนักบัญชีสืบสวนในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและประชากรในการสำรวจครั้งนี้คือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีความพร้อมในการเปิดรับวิชาชีพการบัญชีสืบสวนซึ่งเป็นวิชาชีพการบัญชีแขนงใหม่ของประเทศไทยนี้แล้ว เนื่องจากมีทัศนคติที่ดีต่อการมีนักบัญชีสืบสวนในประเทศไทย โดยมีความเห็นว่าประโยชน์จากการใช้บริการจากนักบัญชีสืบสวนมีน้ำหนักมากกว่าข้อจำกัดในทางปฏิบัติและมีความเห็นว่าการบัญชีสืบสวนในประเทศไทยควรอยู่ในรูปแบบของวิชาชีพ อย่างไรก็ตามยังพบว่า ผู้สอบบัญชีบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในแนวคิดการบัญชีสืบสวนอยู่บ้าง โดยมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางรูปแบบการให้การศึกษาเพิ่มเติม โดยเน้นให้ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่รู้จักแนวคิดการบัญชีแขนงนี้เสียก่อนจึงค่อยให้ความรู้เชิงลึกในขั้นถัดไป นอกจากนี้ควรมีการพัฒนากฎหมายรองรับการปฏิบัติงานและให้ความรู้แก่บุคลากรในภาคอื่นเพื่อลดข้อจำกัดในการปฏิบัติงานของวิชาชีพซึ่งจะเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย

อังสนา ศรีประเสริฐ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การบัญชีนิติเวชศาสตร์ : แนวทางใหม่สำหรับการสอบบัญชี โดยศึกษารวบรวมข้อมูลทฤษฎีจากหนังสือ วารสารและบทความที่เกี่ยวกับการบัญชีนิติเวชศาสตร์ ด้านความหมายของการบัญชีนิติเวชศาสตร์ บทบาทและคุณลักษณะของนักบัญชีนิติเวชศาสตร์ หลักการพื้นฐานของการบัญชีนิติเวชศาสตร์และแนวทางการพัฒนาวิชาชีพ ผู้สอบบัญชีผู้การเป็นผู้สอบบัญชีนิติเวชศาสตร์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลได้ว่า การบัญชีนิติเวชศาสตร์เป็นศาสตร์แขนงใหม่ในกลุ่มวิชาชีพ ซึ่งเป็นการตรวจสอบเพื่อพิสูจน์การทุจริตทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นในองค์กร ลักษณะการทำงานจะมีความแตกต่างจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตทั่วไป ที่มีแนวทางการตรวจสอบเพื่อรับรองความถูกต้อง ส่วนการบัญชีนิติเวชศาสตร์เป็นการตรวจสอบเพื่อค้นหาการทุจริต การทำงานจึงมีความกว้างขวางและความท้าทายมากกว่า เพราะต้องทำงานคล้ายนักสืบที่ค้นหาว่าการทุจริตเกิดขึ้นหรือไม่ ด้วยเหตุนี้นักบัญชีนิติเวชศาสตร์จึงจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ในแขนงต่าง ๆ และเป็นที่ยกาคติหมายว่าบทบาทของนักบัญชีนิติเวชศาสตร์จะมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพและความเชื่อมั่นให้เกิดแก่ผู้ใช้ข้อมูลทางการบัญชีต่อไป

ลิขรินทร์ แสงจันทร์ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การ ศึกษาการควบคุมคุณภาพ งานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีในเขตภาคเหนือตอนบน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบและเผยแพร่ การควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตภาคเหนือตอนบน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขต ภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด คือ เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน เชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอนและลำปาง และยังได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วารสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์รัฐบาลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า ผู้สอบบัญชีในเขตภาคเหนือตอนบนส่วนใหญ่มีความรู้และความเข้าใจในการ ควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีเป็นอย่างดี มีการปฏิบัติการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีตาม มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 220 เรื่อง การควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชี ทั้งการควบคุมคุณภาพ งานสอบบัญชีทั่วไปและการควบคุมคุณภาพแต่ละงานสอบบัญชี อยู่ในระดับมีการปฏิบัติมาก โดยพบว่า การควบคุมคุณภาพแต่ละงานสอบบัญชีมีการปฏิบัติมากกว่าการควบคุมคุณภาพงานสอบ บัญชีทั่วไป แม้ส่วนใหญ่ไม่เคยประเมินการควบคุมคุณภาพของงานสอบบัญชีตามฟอร์มการ ประเมินการควบคุมคุณภาพของสำนักงานสอบบัญชีและผู้สอบบัญชี

จิรเดชา วันชูปেলা (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การ ศึกษาเปรียบเทียบการบัญชีนิติเวช และการสอบบัญชี โดยศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของการบัญชีนิติเวชและการสอบบัญชี ซึ่งมี ขอบเขตการศึกษาเปรียบเทียบทั้งหมด 8 หัวเรื่อง ได้แก่ ลักษณะการให้บริการตรวจสอบ ความ รับผิดชอบ กระบวนการปฏิบัติงาน การวางแผน การควบคุมภายใน หลักฐานของการตรวจสอบ การสรุปผลการตรวจสอบและการรายงานและคุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่งรวบรวมจาก ข้อมูลทฤษฎีและวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างในรูปแบบของการบรรยายและตาราง สรุปการวิเคราะห์ ผลการศึกษาในส่วนของลักษณะการให้บริการตรวจสอบของนักบัญชีนิติเวช เป็นการตรวจสอบเพื่อการรายงานข้อเท็จจริงที่พบ ซึ่งมีลักษณะการให้บริการคล้ายคลึงกับการ ให้บริการเกี่ยวเนื่องที่เป็นการตรวจสอบตามวิธีที่ตกลงร่วมกันของผู้สอบบัญชีและในส่วนของ คุณสมบัติของผู้สอบบัญชีและนักบัญชีนิติเวชมีความแตกต่างกันในด้านความรู้ความสามารถด้าน ต่าง ๆ สำหรับการปฏิบัติงานตรวจสอบ โดยนักบัญชีนิติเวชจำเป็นต้องมีความรู้ในหลาย ๆ ด้าน มากกว่าผู้สอบบัญชี คือ ด้านกฎหมายและด้านอาชญาวิทยา ส่วนในด้านการสอบบัญชีก็มีความ แตกต่างกันบางส่วน โดยที่นักบัญชีนิติเวชต้องมีความรู้ด้านสอบบัญชีที่เน้นในเชิงสอบสวนด้วย